

Minnelijke schikkingen in fiscale strafzaken

Met de procedure van de minnelijke schikking heeft het Openbaar Ministerie de mogelijkheid om een verdachte voor te stellen een geldsom te betalen en, desgevallend, afstand te doen van bepaalde vermogensvoordelen, in ruil voor het verval van de strafvordering. Sinds 2011 kan de regeling eveneens worden toegepast op fiscale misdrijven. De uitbreiding vond voornamelijk om pragmatische redenen plaats: het doel was vooral de werklast van de rechtbanken te verlichten. Fiscale fraudezaken kennen immers een hoge graad van complexiteit en een heel lange doorlooptijd, wat aanzienlijke druk legde op de beperkte capaciteit, expertise en budgetten van de financiële secties van de parketten en rechtbanken.

Voor fiscale minnelijke schikkingen gelden wel bijkomende voorwaarden. De betrokkene moet vooraf de verschuldigde belastingen, vermeerderd met intresten, volledig hebben betaald. Bovendien kan de schikking enkel tot stand komen als de fiscale administratie haar instemming verleent. De administratie beschikt zo over een vetorecht dat evenwel in de praktijk haast nooit wordt gebruikt.

Het Rekenhof onderzocht in welke mate de fiscale administratie de voorstellen tot minnelijke schikking efficiënt verwerkt, en of het instrument bijdraagt tot een rechtvaardig fiscaal beleid. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat de registratie van fiscale schikkingen structurele gebreken vertoont. Ondanks de in 2018 uitgevaardigde instructie worden essentiële gegevens, zoals de door de procureur opgelegde geldsommen en de afgestane vermogensvoordelen, niet systematisch geregistreerd. Daardoor ontbreken betrouwbare statistieken en is een doeltreffende controle niet mogelijk. Opmerkelijk is ook dat zelfs de grootte van de geldsommen die rechtstreeks bij de fiscale administratie worden gestort, achteraf niet meer kan worden achterhaald.

Die tekortkomingen ondermijnen de transparantie, die nochtans cruciaal is gezien de soms negatieve publieke perceptie van fiscale minnelijke schikkingen. Het Rekenhof benadrukt daarom dat de fiscale administratie haar eigen instructie met betrekking tot registratie en rapportering strikt moet naleven, in nauwe samenwerking met de FOD Justitie. Ook is het aangewezen een mechanisme te ontwikkelen dat de betaalde bedragen en vermogensvoordelen systematisch koppelt aan de afgesloten fiscale minnelijke schikkingen, zodat een accuraat en controleerbaar overzicht tot stand komt.

Ondanks de aangehaalde tekortkomingen stelt het Rekenhof vast dat de fiscale minnelijke schikking een doeltreffend instrument is in de bestrijding van fiscale fraude. Het systeem wordt toegepast in zowel omvangrijke als kleinschalige dossiers en de opgelegde sancties zijn proportioneel met de omvang van de vastgestelde fraude.

Het gebruik van de regeling is echter sterk geografisch geconcentreerd: de meerderheid van de fiscale minnelijke schikkingen wordt afgesloten in Gent, gevolgd door Antwerpen en Brussel, terwijl er in Bergen geen enkele is geregistreerd. Zoals de OESO benadrukt, is een essentiële voorwaarde om verdachten tot een schikking te bewegen het bestaan van een reëel risico op veroordeling. Een actief vervolgingsbeleid van het parket met de inzet van voldoende fiscaal onderlegde medewerkers is dus van invloed op het aantal afgesloten regelingen.

De sanctionering verloopt in de regel exclusief via het parket, dat doorgaans een richttarief van 60 tot 65 % van de ontdoken belastingen toepast. Die uniforme sanctionering houdt grotendeels verband met het feit dat de overgrote meerderheid van de dossiers door éénzelfde parket wordt behandeld. In de andere gevallen wordt een tarief van 50 % of minder gehanteerd.

Het initiatief om een schikking op te starten ligt vrijwel steeds bij de verdediging. Het parket is doorgaans bereid tot overleg, behalve bij de zwaarste criminele dossiers. De voornaamste reden voor het mislukken van onderhandelingen is het onvermogen van de verdachte om de gevraagde sommen te betalen.

Het oorspronkelijke doel van de regeling, namelijk de doorlooptijd van fiscale fraudedossiers verkorten, wordt niet gerealiseerd. Het aantal afgesloten schikkingen blijft relatief beperkt en in de onderzoeksfase levert het systeem nauwelijks tijdswinst op. De belangrijkste efficiëntiewinst ligt veeleer in het vermijden van langdurige correctionele procedures en beroepszaken. Die winst is niet te verwaarlozen, aangezien daarmee het risico op overschrijding van de redelijke termijn, met bijhorende strafvermindering, aanzienlijk wordt beperkt.